

Project: Mijn Schatkist

Muziek

Utopie, Groep 1-2

In dit project gaan de leerlingen op ontdekkingstocht naar gebeurtenissen, fantasieën, verhalen, muziekjes en herinneringen die voor hen van waarde zijn. Wat vinden zij mooie muziek, een mooie beweging, een mooi geluid, een mooie kleur? Wat is voor hen van blijvende waarde? Dit doen ze door verschillende liedjes te zingen en luisteren, te musiceren, en door te ontdekken en tekenen en bewegen op muziek. Net als in het prentenboek *Frederick* verzamelen ze herinneringen hieraan in een schatkist en komen ze spelenderwijs tot een spel waarin al die mooie dingen gecombineerd worden.

1. Informatie voor de leerkracht

Welkom!
Je gaat in de klas werken met het lesmateriaal van Cultuuronderwijs op zijn Haags (COH). Voor je aan de slag gaat leggen we je uit hoe je dit project tot een succes kunt maken.

Samen ontdekken
Onze cultuurlessen zijn gebaseerd op de didactiek van procesmatig werken, de leerlingen doorlopen hierbij een creatief proces. Zij worden zich bewuster van zichzelf, hun omgeving en ontdekken op een speelse manier hun creatieve vermogen. Met als kern dat je als leerkracht samen met de leerlingen beleeft, beschouwt, verbeeldt, bedenkt en maakt.

Houdingsdoelen
Bij de introductie, oriëntatie en opdrachten worden kennisdoelen en vaardigheidsdoelen benoemd. Onderstaande houdingsdoelen gelden in het algemeen:

- De leerling toont zich nieuwsgierig en proactief.
- De leerling kan positief-kritisch reflecteren op eigen werk en op dat van anderen.

Tips en aanbevelingen

- We raden je aan meer te lezen over de opzet van COH en het DNA van COH.
- Bekijk vooral ook de instructiefilmpjes over creatief proces en filosofisch gesprek.
- Overleg en deel je plannen met de ICC'er of je cultuurcoach.
- Wij adviseren je het hele project van tevoren door te lezen om je goed voor te bereiden en de mogelijkheden te ontdekken die het project biedt.
- Je kunt het lesmateriaal ook downloaden en printen. Gebruik het digibord voor het beeldmateriaal.
- Als richtlijn adviseren wij voor het doorlopen van het creatief proces in het hele project, zes tot acht lesmomenten in te plannen. Alle projecten hebben een introductie, oriëntatie en drie opdrachten. Je kunt ervoor kiezen het lesmateriaal naar eigen wens aan te passen.
- Iedere opdracht heeft dezelfde opbouw: onderzoeken, uitvoeren en presenteren. De reflectievragen kunnen tijdens en na iedere fase van het creatief proces met de individuele leerling of de hele groep besproken worden.
- Nodig eens een kunstenaar in de klas uit. Die kan levendig en beeldend over zijn/haar/diens vak vertellen, en aansluiten bij het project. Het gerelateerde aanbod bij dit project vind je op onze site.
- Een bezoek aan een voorstelling, tentoonstelling of vaste collectie in een Haagse culturele instelling is ook van grote meerwaarde. Zie VONK voor het actuele aanbod.
- Bedenk ook van tevoren bij welke onderdelen je ouders en/of verzorgers kunt of wilt inschakelen. Het project gaat meer leven als er ook buiten de klas aandacht voor is.
- Maak foto's of filmpjes van de diverse presentatiemomenten en deel deze via de schoolwebsite, klassenapp of andere kanalen.

Projectspecifieke informatie

Over dit project
In dit project gaan de leerlingen op ontdekkingstocht naar gebeurtenissen, fantasieën, verhalen, muziekjes en herinneringen die voor hen van waarde zijn. Wat vinden zij mooie muziek, een mooi lied, een mooie beweging? Net als in het prentenboek *Frederick* verzamelen ze herinneringen hieraan in een schatkist en komen ze spelenderwijs tot een spel waarin al die mooie dingen gecombineerd worden.

Doelen
Er worden twee hoofddoelen geformuleerd die specifiek zijn voor het hele project. Dit zijn doelen op het gebied van kennis en vaardigheden. Aan het eind van het project worden deze doelen geëvalueerd met behulp van de succescriteria op het gebied van zelfregulering: de leerling kijkt terug en blikt vooruit.

Reflecteren
De reflectievragen bij de verschillende fases van het creatief proces kunnen tijdens en na iedere fase met de individuele leerling of de hele groep besproken worden. Zie ook de hand-out: Rollen van de leerkracht.

Taalonderwijs
Wil je woorden uit dit project koppelen aan taalonderwijs? Raadpleeg dan de begrippenlijst.

Algemene benodigdheden
Maak gedurende het hele project gebruik van de volgende ruimtes en materialen:

- klaslokaal of speellokaal
- muziekinstallatie en/of digibord
- digitaal foto- en filmtoestel (bijvoorbeeld smartphone)
- (kleuren)printer
- In de Toolbox muziek vind je meer informatie over het bespelen van de instrumenten uit het schoolmuziekinstrumentarium. Daarnaast worden verschillende werkvormen verder uitgelegd.

2. Introductie

Hoofddoel kennis	De leerling legt uit dat je muziek kunt koppelen aan kleur, sfeer en beweging.
Hoofddoel vaardigheid	De leerling verzamelt muzikale momenten als schatten in een schatkist.

Benodigdheden

- prentenboek *Frederick* van Leo Lionni
- papier en tekengerei
- bijlage 1: *De Moldau* van Smetana

Aan de slag in de klas

Dit project gaat over het verzamelen van schatten in een schatkist. De leerlingen krijgen per opdracht kleine schatten die ze in hun zelfgemaakte kistje kunnen stoppen.
Elke schat staat voor een muzikaal moment. We gaan op zoek naar het leukste lied, de mooiste muziek en de mooiste beweging. De schatten zijn nadrukkelijk geen beloningen, maar staan voor herinneringen aan een lied, muziek, beweging.

Het prentenboek *Frederick* van Leo Lionni vormt de leidraad voor het thema 'utopie' in groep 1-2. De leerlingen gaan net als muis Frederick schatten (herinneringen) verzamelen, die ze aan het eind van het project en in barre tijden tevoorschijn kunnen halen.

Introduceer het thema als volgt:

- Lees *Frederick* voor. Gebruik daarvoor dit YouTube-filmpje , maar zet het geluid uit en lees het verhaal zelf voor!
  Je kunt uiteraard ook het prentenboek voorlezen, als dat aanwezig is.
- Laat de leerlingen, nadat ze het verhaal hebben gehoord en gezien, een tekening van Frederick maken (of plakken met stukjes papier zoals in het originele boek). Teken wat Frederick en de muizen allemaal verzamelen. Zet ter ondersteuning tijdens het tekenen bijlage 1: *De Moldau* van Smetana aan.

3. Oriëntatie

Benodigdheden

- een mooi doosje waar verschillende tot de verbeelding sprekende voorwerpen in zitten
- bijlage 2: Lied *Geef dat doosje door*
- bijlage 3: Lied *Geef dat doosje door* – karaoke-versie
- elke leerling neemt een doosje (lege verpakking) van thuis mee, bijvoorbeeld een boterkuipje, theezakdoosje, eierdoosje, make-upbakje enz.
- tekengerei, plakgerei, knutselspullen

Aan de slag in de klas

Zoek van tevoren een mooi doosje en doe daar allerlei soorten voorwerpen in. Het is belangrijk dat het niet per se kostbare voorwerpen zijn. Juist dingen zoals een mooi stukje papier, een knikker, een glimmend dingetje, een stokje, iets waarvan niet gelijk aan te zien is wat het is, zijn hier geschikt voor.
De twee oriëntatieopdrachten kunnen op verschillende momenten in de week worden gedaan. Doorloop de vaste oriëntatie-onderdelen: het filosofisch gesprek en de oriëntatieopdrachten.

Het filosofisch gesprek

In de oriëntatiefase van de les voer je naar aanleiding van de introductie een filosofisch gesprek. Dit is belangrijk voor het creatieve proces. Je kunt het filosofisch gesprek natuurlijk ook tijdens de andere lesonderdelen inzetten. Het filosofisch gesprek wordt gecombineerd met de eigen tekeningen van de leerlingen en de oriëntatieopdrachten.

Pak een paar tekeningen van de leerlingen en stel daar vragen over, bijvoorbeeld:

- Wat heeft Frederick verzameld?
- En de andere muizen?
- Kun je – net als Frederick – zonnestralen verzamelen?
- Als je iets niet in een schatkist kunt stoppen, hoe zorg je er dan voor dat je het niet vergeet?
- Heb je een schatkist thuis of een doosje waarin je dingen bewaart?
- Welke schatten zitten daarin?
- Stel: je hebt een schatkist die heel erg groot is. Wat zou je daarin willen bewaren? Waarom?

Oriëntatieopdracht 1

Schatkist-spel

1. Laat de leerlingen de 'schatkist' zien die je zelf hebt meegenomen. Doe heel geheimzinnig en vertel dat ze een spel gaan doen. Kies de variant uit die je het prettigst vindt. Gebruik hiervoor bijlage 2: Lied *Geef dat doosje door*.
   Als je het lied liever zelf zingt, dan kun je ook bijlage 3: Lied *Geef dat doosje door* – karaoke-versie, gebruiken.
   De tekst is: 'Geef dat doosje door en geef dat doosje door, geef dat doosje door en niet vertellen hoor'

- *Variant 1*
  'Ik zet zo meteen een liedje aan en tijdens dat liedje geven we het doosje door. Maar je mag er niet in kijken hoor! Pas als de muziek is afgelopen mag degene die hem dan heeft, er even stiekem in kijken.
  Als de muziek weer verder gaat, doe je het doosje dicht en geef je het weer door.' Loop eventueel de eerste keer mee en zorg dat de leerlingen het doosje doorgeven en het spel doorhebben. Vraag na een paar keer of ze het lied ook mee willen zingen. Herhaal het spel een aantal keren.
- *Variant 2*
  'Ik zet zo meteen een liedje aan. Iedereen doet de ogen dicht. Tijdens het liedje loop ik rond en leg het doosje in iemands handen. Die mag stiekem even kijken, en er daarna tijdens het liedje mee rondlopen en het in iemand anders' handen leggen.' Vraag na een paar keer of ze het lied ook mee willen zingen. Herhaal het spel een aantal keren.

2. Stel vragen, bijvoorbeeld:

- Wat zat er allemaal in de schatkist? Waar zou dat voor zijn denk je?
  (Alle antwoorden zijn mogelijk, laat de leerlingen vooral fantaseren. Zo kan een stokje ook een antenne van een ruimteschip zijn, het stokje van een dirigent of een onderdeel van iets anders.)
- Heb je weleens iets meegemaakt waarvan je wilde dat het niet voorbij ging? Wat was dat? (Geef eventueel zelf eerst een voorbeeld.)

- Zou je dat in een schatkist kunnen stoppen? Hoe zou je dat kunnen doen?

Oriëntatieopdracht 2

Een eigen schatkist maken

1. De leerlingen maken hun eigen schatkist. Ze hebben van thuis een leeg doosje meegenomen (eierdoosje, boterkuipje, make-upbakje, theezakdoosje, enz.)
   Deze gaan ze versieren zodat het echt hun eigen schatkistje wordt. De doosjes kunnen op een mooie plek in het lokaal neergezet worden.

2. Als je in de kring zit, pak je een van de schatkistjes die de leerlingen hebben gemaakt en bespreek je onderstaande reflectievragen.

   - Hoe kan iedereen zien welk doosje van jou is?
   - Wat heb je afgebeeld op je doosje? waarom juist dat? Heeft het iets met schatten te maken?
   - Kun je al een schat bedenken die je in het doosje wilt doen?
   - Wat gebeurt er met het doosje in het liedje?

3. Laat de leerlingen nu uit de verzameling doosjes een schat kiezen.
   Voordat de leerlingen dat gaan doen, kun je eventueel het liedje *Geef dat doosje door* zingen, maar dan bijvoorbeeld met de tekst:
   'Welke schat kies jij, welke schat kies jij, welke schat kies jij, waarom maakt dat je blij?'
   En nadat ze er een gekozen hebben en in hun schatkist gaan doen:
   'Vul die schatkist maar, ja vul die schatkist maar, vul die schatkist maar en dan is het weer klaar'
   En bijvoorbeeld met opruimen: 'Ruim de schatkist op....'

Tip: Dit is de eerste keer dat de leerlingen een schat kiezen, het zal in dit project vaker voorkomen. Benadruk dat het doosje een schatkist wordt met een *verzameling* van schatten die zij zelf kiezen. De schat is telkens gekoppeld aan een activiteit, die ze zich dan beter zullen herinneren. Het is dus nadrukkelijk *niet* een beloning (voor goed meedoen of iets dergelijks).

Succescriterium	Bespreek met de leerlingen de opdracht(en): welke onderwerpen gaan zij onderzoeken de komende les of tijd? Formuleer vanuit het filosofisch gesprek en/of de oriëntatie-opdracht, samen met de leerlingen, een succescriterium waaraan zij werken. Een voorbeeld van een succescriterium bij dit project: De leerling geeft vorm aan kleur, sfeer en beweging bij eigen schatten door middel van muziek.

4. Opdracht: De mooiste kleur

De leidraad voor het thema is het prentenboek *Frederick* van Leo Leonni waarin een muisje herinneringen aan mooie dingen verzamelt; herinneringen waarmee je je kunt voeden op momenten dat dat nodig is. In het boek zijn dat bijvoorbeeld kleuren. Het lied in deze opdracht gaat over kleuren. De leerlingen zingen het lied en bedenken welke kleur zij de mooiste vinden. Daaraan bewaren ze een tastbare herinnering in hun persoonlijke schatkistje. Telkens als er iets toegevoegd wordt aan hun schatkist, zingen de leerlingen een variant op het lied *Geef dat doosje door*.

Subdoel kennis	De leerling legt uit dat je kleur en klank kunt verbinden.
Subdoel vaardigheid	De leerling zingt, klapt, musiceert, beweegt en improviseert aan de hand van kleuren.

Benodigdheden

- allerlei kleine 'schatten' zoals kralen in verschillende kleuren, plakkertjes, stukjes stof, steentjes, knipsels
- diverse slaginstrumenten zoals: handtrom, guiro (rasp), schudeitjes, maracas (sambabal), claves (ritmestokjes) enz. Uiteraard kunnen het ook andere dingen zijn, zoals twee blokjes uit de bouwhoek, een bakje en een pen, enz.

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoeken, uitvoeren en presenteren.

Onderzoeken

Gekleurde schatten!

Zet het volgende klaar:

- bijlage 4: Lied *Kleuren* gezongen versie
- bijlage 5: Lied *Kleuren* karaoke-versie (indien gewenst)
- bijlage 6: Lied *Kleuren* tekst, notenbeeld en akkoorden (indien gewenst)
- bijlage 7: Lied *Kleuren* 3 x couplet + improvisatiedeel
- bijlage 8: Lied *Kleuren* 3 x couplet met eigen kleuren + Improvisatiedeel

In hun doosje verzamelen de leerlingen gedurende het project hun 'schatten'. Leg een verzameling aan waaruit de leerlingen kunnen kiezen. Dat kunnen allerlei kleine spulletjes zijn, zoals kralen in verschillende kleuren, plakkertjes, stukjes stof, steentjes, knipsels.

Doorloop nu de volgende stappen:

1. Laat de leerlingen de schatten zien die ze gaan verzamelen. Maak in woord en gebaar duidelijk dat het waardevolle schatten zijn of gaan worden. De schatten verzamelen ze nadat ze iets gedaan hebben: een liedje gezongen, mooie muziek beluisterd of een dansje gedaan.

2. Laat de leerlingen de kleur benoemen van de schatten die voor hen liggen en vertel dat ze een liedje over kleuren gaan zingen.
   Vraag welke kleuren er in het liedje voorkomen. Zet bijlage 4: Lied *Kleuren,* gezongen versie aan.

   Weet je welke kleur ik in m'n handen hou?
   Geel, groen, rood of blauw?
   Welke kleuren, kijk en zie
   Een, twee, drie.

   Bespreek de tekst van het liedje:
   - Welke kleuren worden genoemd?
   - Welke kleur vind je daarvan de mooiste?
   - Welke voorwerpen, dieren, planten of bomen hebben die kleur?
   - Welke kleuren ken je nog meer?

3. Doe een spel met de leerlingen. Laat het lied horen (of zing het zelf) en laat aan het eind van het lied een voorwerp/'schat' zien met een bepaalde kleur. Vraag wie er weet welke kleur het is.
   Doe dit zo vaak als wenselijk is. Stimuleer de leerlingen om het lied mee te gaan zingen. Ze hebben het inmiddels een aantal keren gehoord.

4. Zet nu een geel, groen, rood en blauw LEGO-blokje of andere voorwerpen in die kleuren op tafel. Vraag of de leerlingen hun ogen dicht willen doen tijdens het zingen van het lied. Neem één kleur (of later twee kleuren) weg tijdens het zingen van het lied en hou de kleuren achter je rug. Weten de leerlingen welke kleuren er missen? Uiteraard kun je het aantal kleuren uitbreiden.

5. Laat de leerlingen door na te denken over kleuren, hun mooiste kleur uitkiezen en in hun schatkistje doen.
   Voordat de leerlingen een schat gaan kiezen, kun je eventueel het lied *'Geef dat doosje door'* zingen, maar dan bijvoorbeeld met de tekst:
   'Welke schat kies jij, welke schat kies jij, welke schat kies jij, waarom maakt dat je blij?'
   En nadat ze er een gekozen hebben en in hun schatkist gaan doen:
   'Vul die schatkist maar, ja vul die schatkist maar, vul die schatkist maar en dan is het weer klaar'
   En bijvoorbeeld met opruimen: 'Ruim de schatkist op....'

Uitvoeren

Improviseren met kleuren

Deel 1: (ca. 20 min.)

Doorloop de volgende stappen:

1. Zeg de tweede regel uit het lied en klap op elke letterreep in je handen:
   Geel, Groen, Rood en Blauw
   X X X X X

   De leerlingen herhalen dit. Kijk of ze ook echt op elk woord een klap geven.
   Laat een leerling nu een andere kleur kiezen en vervang de eerste kleur in het liedje (geel), door die kleur. Zeg de regel terwijl je meeklapt. De leerlingen herhalen die. Bijvoorbeeld:
   Oranje, Groen, Rood en Blauw
   X X X X X X X

   Herhaal dit een paar keer met andere leerlingen en kleuren.
2. Pak nu een slaginstrument en laat zien dat deze kleuren ook 'gespeeld' kunnen worden. In plaats van mee te klappen, spelen de leerlingen nu mee op hun instrument. Doe het een keer voor.
3. Deel vervolgens instrumenten uit en leg deze voor de voeten van de leerlingen. Herhaal dan stap 1 nog een keer. Eerst bedenken, dan zeggen en klappen, en vervolgens met instrumenten. Tussendoor leggen de leerlingen de instrumenten weer voor hun voeten op de grond.
4. Het is nu ook mogelijk om dit in te zetten in het lied en mee te spelen/klappen met de originele kleuren!

Deel 2: (ca. 20 minuten)

In het vorige deel hebben de leerlingen zelf kleuren bedacht, nagezegd, geklapt en gespeeld. In dit deel gaan jullie improviseren.
Doorloop de volgende stappen:

1. Bedenk zelf een volgorde van kleuren, net als in het vorige deel: zeg en klap het voor, en laat de leerlingen het nazeggen en naklappen. Doe vervolgens hetzelfde, maar zeg dat je het nu met je 'denkstem' doet. Maak hierbij een duidelijke beweging met je mond zonder het hardop te zeggen. De leerlingen klappen het na, ook met hun denkstem. Bekijk ter inspiratie eventueel het begin van de video *Hoe bedenk je een ritme?* uit de Toolbox.

2. Bedenk en klap nog een aantal ritmes met de denkstem, maar nu zonder eerst te laten horen wat het zou moeten zijn. Herhaal dit een aantal keren. Let er op dat de leerlingen wel eerst luisteren en dan pas nadoen. Dat is veel moeilijker als er geen woorden bij zitten.
   Tip: Geef eventueel na het ritme met een handgebaar aan dat de leerlingen het kunnen na doen.

3. Vraag nu aan de leerlingen of zij ook iets kunnen verzinnen met de denkstem. De rest van de klas doet het na. Let op: alles is goed! Het is al fantastisch dat ze het proberen.

4. Tot nu toe is het steeds met voor- en naklappen gedaan. Uiteraard kun je, wanneer de leerlingen het begrijpen, ook instrumenten gebruiken en dit nog een keer doen.

5. Wanneer dit goed gaat kun je ook bijlage 7: Lied *Kleuren,* 3x couplet + improvisatiedeel gebruiken om in te improviseren. In de opname wordt steeds eerst het lied gezongen, daarna is er ruimte om een aantal keren een ritme te verzinnen. Doorloop hierbij de volgende stappen:

   - Zet het lied aan, zing gezamenlijk het lied en bedenk daarna eerst zelf een ritme (doe dit eerst weer klappend). De klas doet dit na, herhaal dit nog een keer. Daarna wordt er weer gezongen.

     Tip: Als dit te lastig is, kun je ook een stapje terugdoen en het eerst weer hardop doen bij de muziek en vervolgens weer met de denkstem.
   - Doe dit daarna nogmaals, maar nu met instrumenten.

   Variatie:

   - Eén leerling kan het hele improvisatiedeel vol spelen met zelfbedachte ritmes op een instrument.
   - Je kunt ook een ritme-slang maken. Er kunnen ca. twee tot vier leerlingen in het improvisatiedeel improviseren, afhankelijk of ze gelijk beginnen of eerst na moeten denken, en of ze een kort of langer ritme gaan spelen. Zodra het lied komt, zingt iedereen weer mee en daarna gaat de volgende leerling verder.

6. Laat de leerlingen bedenken wat zij een heel mooi instrument vonden. Ze kiezen nu weer een schat uit om dat te kunnen onthouden. Maak weer gebruik van de liedsuggesties.

Presenteren

Maak een 'presentatieversie' van het lied.
Gebruik hiervoor bijlage 8 Lied bijlage 8: *Kleuren* 3 x couplet met eigen kleuren + improvisatiedeel of bedenk een eigen vorm. In deze opname is er ruimte voor het improviseren tussen de coupletten in, én kunnen de kleuren veranderd worden.

- Spreek af welke kleuren er in de coupletten van het lied komen (ondersteun dat eventueel met kleurvakken op het digibord).
- Verdeel de instrumenten (instrumentgroepen) eventueel over de verschillende coupletten. Dus bijvoorbeeld alle schudinstrumenten bij couplet 1, de houten instrumenten bij couplet 2, de vel-instrumenten bij couplet 3.
- Oefen dit totdat het goed gaat.
- Laat het vervolgens aan een andere groep of aan de ouders/verzorgers horen of maak er een opname van.

Schat kiezen voor in de schatkist

Vraag, nu je aan het eind van dit onderdeel bent gekomen, of de leerlingen hun lievelingskleur kunnen kiezen. Laat hen uit de verzameling een schat kiezen die daarbij hoort, voor in hun eigen doosje.

Reflecteren

Reflectie subdoelen	Welke klank paste het beste bij jouw lievelingskleur?
Reflectie proces	Op welke manier ga je de herinnering aan deze klank bewaren in je schatkist?

5. Opdracht: De mooiste muziek

In deze opdracht onderzoeken de leerlingen de sfeer van verschillende muziekfragmenten. Ze luisteren eerst naar een aantal instrumenten en de kleur die hun klanken de instrumenten hebben. Zijn er instrumenten die ze mooi vinden? Ze maken met de groep hun eigen soundscape, 'schatkist-muziek'.
De leerlingen maken een klein boekje voor hun schatkist waarin ze tijdens het luisteren naar de muziekfragmenten tekeningen maken. De muziekfragmenten zijn heel uiteenlopend. Opnieuw kiest elke leerling het fragment van voorkeur. Telkens als er iets toegevoegd wordt aan hun schatkist, zingen de leerlingen een variant op het lied *Geef dat doosje door*.

Subdoel kennis	De leerling benoemt een aantal instrumenten op basis van de klank.
Subdoel vaardigheid	De leerling zet de sfeer van verschillende muziekinstrumenten om naar tekeningen en een soundscape.

Benodigdheden

- de schatten
- de zelfgemaakte schatkisten
- verschillende instrumenten (schud, vel, hout en metaal), zoals triangel, klokkenspel (Let op! Vervang de F door een Fis noot (F#!)), belletjes, schud-ei, handtrom, guiro, enz.
- een of twee A4-vellen voor iedere leerling
- tekengerei

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoeken, uitvoeren en presenteren.

Onderzoeken

Ra, ra, wat hoor ik.....?

1. In de kring: de leerlingen doen hun ogen dicht en de leerkracht maakt een geluid. Bijvoorbeeld:
   - Water drinken
   - Papier scheuren
   - Pen laten vallen
     Kunnen ze raden welk geluid het is?
2. Zet een aantal instrumenten in de kring en doe hetzelfde. Zorg ervoor dat er zowel houten instrumenten als schud-, vel- en metalen instrumenten zijn!
   Kunnen de leerlingen raden welk instrument het is?
3. Bespeel de instrumenten nu nog eens (of laat enkele leerlingen dat doen), maar met de ogen open. stel begeleidende vragen: Waar moet je aan denken als je dat geluid hoort? Kun je hetzelfde instrument ook anders laten klinken? (bijvoorbeeld door erop te tikken, ermee te schuiven, met de nagels te raspen enz.) Waar doet dat je aan denken? Aan hetzelfde, of is het veranderd?
   Herhaal dit met de verschillende aanwezige instrumenten.
4. Wat vinden de leerlingen het mooiste geluid dat ze gehoord hebben?

De leerlingen kiezen ieder voor zich het mooiste geluid en kiezen een schat uit die daarbij past.

- Zing daarbij weer de variant op het lied *Geef dat doosje door*.
  'Welke schat kies jij, welke schat kies jij, welke schat kies jij, waarom maakt dat je blij?'
- En deze nadat ze er een gekozen hebben en in hun schatkist gaan doen:
  'Vul die schatkist maar, ja vul die schatkist maar, vul die schatkist maar en dan is het weer klaar'
- En met opruimen: 'Ruim de schatkist op....' enz.

Uitvoeren

Het onderdeel 'Uitvoeren' bestaat uit twee opdrachten: tekenen bij muziek, en een soundscape maken. Het is niet noodzakelijk om ze in deze volgorde uit te voeren.
Je kunt de tekenopdracht het beste over verschillende momenten in de week verdelen, niet te ver uit elkaar, telkens een minuut of 5-10.

Benodigde bijlagen:

- bijlage 9: *The Piano* (3:11)
- bijlage 10: *African Folk Music, instrumental* (3:01)
- bijlage 11: *Offenbach Can Can* (2:09)
- bijlage 12: *Claire de la lune* van Claude Debussy (4:59)

Dit zijn vier heel verschillende muziekfragmenten.

1. Geef iedere leerling een leeg vel papier (A4). Laat hen dat vel één keer vouwen zodat er een boekje ontstaat. Nu zijn er vier kanten om een tekening op te maken.

2. Laat een van de muziekfragmenten horen.

- Geef de leerlingen de opdracht te tekenen bij de muziek. Wat vinden ze bij de muziek passen? Laat dat zo vrij mogelijk. Het kan dus ook een lijnendans of kleurenpalet worden, of iets dat bestaat, dat maakt niet uit!
- Wanneer ze klaar zijn met tekenen, laat je hen weer in de kring zitten.
- Laat het fragment nogmaals horen en vraag een aantal leerlingen om hun tekening te laten zien. Stel begeleidende vragen: Wat heb je gemaakt? Waarom heb je dat gemaakt? Waarom vond je dat bij de muziek passen? (Alles is goed!)

3. Doe hetzelfde bij de andere fragmenten. Elk muziekstuk is een pagina in het boekje.

4. Welk muziekfragment willen ze heel graag onthouden? Welk fragment spreekt hen aan?
Verwerkingsmogelijkheden:

- Vouw vervolgens de uitgekozen tekening zodat deze opgevouwen in het doosje past.
- Óf laat de leerlingen voor in hun doosje een schat kiezen die bij de tekening en muziek hoort. Zing eventueel weer een variant van het doosjeslied.

  Tip: Je kunt uiteraard ook andere fragmenten kiezen dan in de bijlagen zijn opgenomen. Let er dan op dat het heel uiteenlopende instrumentale fragmenten zijn, het liefst dus zonder zang (tekst).

Een eigen soundscape maken

Zorg van tevoren dat er verschillende instrumenten (hout, schud, vel, metaal) klaarliggen.

1. Dirigeeroefening: aan- en uitzetten. Kijk ter inspiratie en verduidelijking eventueel het filmpje *Dirigeren doe je zo* uit de Toolbox.

- Ga in de kring zitten en zorg dat de leerlingen je goed kunnen zien. Zeg dat de leerlingen jou na moeten doen.
  Oefen dit even door bijvoorbeeld naar links te kijken; controleer of ze dat met je meedoen. Een hand in de zij zetten of een been optillen. Doe dit in stilte en wacht tot iedereen meedoet. Oefen dit totdat iedereen het begrijpt.
- Vraag of de leerlingen een geluid met de klank 'oe' willen maken, maar alleen als je een 'kom maar'-gebaar maakt. Laat hen een paar tellen het geluid maken en geef dan duidelijk een stopteken met beide handen. Oefen dit een paar keer, de ene keer een wat langere klank en de andere keer een wat kortere. Dit kun je uiteraard ook met andere letters doen en je kunt een leerling vragen om het van je over te nemen.

Variant:

- Probeer dit ook met andere letters, maar plaats je handen nu tegen elkaar aan en laat ze langzaam uit elkaar gaan. Daarmee geef je aan dat het geluid harder wordt. Probeer daarmee te spelen. Elke keer als je wilt stoppen, maak je het stopteken.

2. Laat alle leerlingen hun ogen dicht doen en vraag of ze willen luisteren. Zet bijlage 13: bijlage 13: Achtergrond Soundscape *Schatkist-muziek* aan en laat het begin horen. stel begeleidende vragen:

- Wat voor muziek is dat?
- Waar moet je aan denken?
- Is het hard of zacht?
- Wat voor geluiden hoor je?
- Zou dit bij de schatkistjes passen?
- Is de muziek al af?
- We kunnen de muziek nog mooier maken door er mooie geluiden bij te maken die bij de schatkist passen.

3. Leg een paar instrumenten in de kring van dezelfde soort (hout, vel, schud of metaal), bijvoorbeeld een triangel, klokkenspel (Let op! Vervang de F door een Fis noot (F#!)), belletjes enz. (mocht je instrumenten van een andere soort hebben, dan houd je die nog even achter) Stel vragen, bijvoorbeeld:
Welke instrumenten zullen we gebruiken om de muziek nog mooier te maken? En welk geluid maken we daarmee?

4. Als er een instrument met mooi geluid ontdekt is, dan geef je vijf tot acht leerlingen dat instrument. Gebruik nu de dirigeeroefening om het geluid 'aan en uit' te zetten. Probeer de leerlingen te laten ontdekken wat mooi is: de hele tijd spelen, af en toe spelen, hard of zacht spelen.
Doe dit nu ook met een gedeelte van bijlage 13: Achtergrond Soundscape *Schatkist-muziek* en laat de andere leerlingen hun ogen dicht doen om te luisteren of ze de muziek bij de schatkisten vinden passen. Is de muziek nog mooier geworden? (Benadruk hoe er gespeeld is: af en toe en niet te hard.)

5. De leerlingen leggen de instrumenten onder hun stoel.
Herhaal stap 3 en 4 nu met andere instrumenten en een nieuw groepje leerlingen.

6. Uiteindelijk kun je dit nu ook doen met alle groepjes met bijlage 13: Achtergrond Soundscape *Schatkist-muziek.* Je kunt de verschillende groepjes 'aan- en uitzetten', of zelfs één leerling aanwijzen. Uiteraard kan een leerling dit ook doen.

7. Laat de leerlingen aan het eind weer iets kiezen voor in hun schatkist zodat ze zich de mooie schatkist muziek kunnen herinneren.

Presenteren

Er zijn verschillende mogelijkheden om de resultaten van deze deelopdracht te presenteren. Maak een keuze uit onderstaande mogelijkheden:

- Laat de 'schatkist-muziek' aan een andere groep of aan de ouders/verzorgers horen.
- Neem een versie van de 'schatkist-muziek' op en laat deze horen aan een andere groep of de ouders/verzorgers, of bewaar deze voor de presentatie aan het eind van dit project.

Reflecteren

Reflectie subdoelen	Van welk instrument werd je heel rustig tijdens het tekenen?
Reflectie proces	Op welke manier ga je de herinnering aan het mooiste muziekfragment bewaren in je schatkist?

6. Opdracht: De mooiste beweging

In de laatste opdracht staat het bewegen op muziek centraal. Er wordt gestart met een bewegingslied. De vier luisterfragmenten uit de vorige opdracht worden nogmaals beluisterd en de leerlingen onderzoeken welke beweging bij welk fragment past. Dit doen ze ook bij het lied dat ze hebben geleerd. Uiteindelijk wordt er van de verschillende onderdelen die in de opdrachten aan bod zijn gekomen een totaalvorm bedacht, waarin zingen, spelen en bewegen samenkomen.

Subdoel kennis	De leerling legt uit dat er een verband is tussen bewegen en muziek.
Subdoel vaardigheid	De leerling voert eigen bewegingen uit op verschillende soorten muziek.

Benodigdheden

- de schatten
- de schatkistjes

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoeken, uitvoeren en presenteren. Aan het eind van deze opdracht staan evaluatievragen die betrekking hebben op het hele project.

Onderzoeken

Begin de dag met een dansje!

Zet het volgende klaar:

- bijlage 14: Lied *Begin de dag met een dansje*

Deel 1: In de kring (ca.15 min.)

1. Zet bijlage 14: Lied *Begin de dag met een dansje* aan en doe zelf met gebaren mee. (Je hoeft dus niet mee te zingen als je dat niet wilt.) Vraag of de leerlingen met je mee willen doen. Zet de opname stop als de zang is afgelopen.
   Suggesties:

- 'Begin de dag met een dansje' – een beetje swingen op je stoel
- 'Begin de dag met een lach' – maak met je vingers een lach op je gezicht
- 'Die lacht de hele dag' – handen naar voren en openen naar de zijkanten

2. Vraag of iemand een leuke beweging kan verzinnen. Doe die beweging allemaal in het instrumentale gedeelte, het stukje na de zang. (Tijdens het zanggedeelte zitten alle leerlingen dus nog op hun stoel.) Tijdens het instrumentale gedeelte kan iedereen gaan staan, maar wel bij de eigen stoel. (Bijvoorbeeld op de tenen, springen, zwaaien, swingen enz.) Herhaal dit een aantal keren en laat steeds iemand anders een beweging verzinnen. In het lied zijn daar steeds twee mogelijkheden voor.
   Laat de leerlingen weer een schat uitkiezen om dit liedje en een mooie beweging te blijven herinneren.

Deel 2: In het speellokaal (ca. 10-15 minuten)

1. Herhaal het lied nu nog een keer maar doe dit in het speellokaal. Laat iedereen een eigen plekje in de ruimte zoeken. (Dit kan ook in twee delen als de groep te groot is). Spreek af dat iedereen stilstaat wanneer je het liedje zingt en de gebaren meedoet, en dat ze mogen bewegen in het tussenstuk, net als in de kring. Uiteraard mogen ze niet botsen.

2. Het kan zijn dat er nu andere bewegingen worden gedaan omdat de leerlingen letterlijk meer ruimte hebben. Probeer niet te sturen maar alleen dingen op te merken: 'Kijk eens naar ... die maakt ... bewegingen, kunnen jullie dat ook?' (Dit kunnen allerlei verschillen zijn; een leerling die op de tenen loopt, sierlijke zwaaibewegingen maakt, zich klein maakt, enz.) Jij bent op dat moment begeleider van het proces.

   Tip: Wanneer de leerlingen niet goed luisteren en niet stilstaan bij het zingen of dit moeilijk vinden, doe dan eerst een 'start-stop'-oefening. De leerlingen gaan op willekeurige muziek bewegen en als je de muziek stop zet, staan ze gelijk stil. Zo zet je hen in de luisterhouding.
   Je kunt ook werken met hoepels die verspreid door het lokaal op de grond liggen. Tijdens het zanggedeelte staan ze in de hoepel en bij de tussenstukken mogen ze vrij om de hoepel heen bewegen, maar blijven wel in de buurt.

Verdieping (ca. 10-20 min.)

- bijlage 9: *The Piano* (3:11)
- bijlage 10: *African Folk Music, instrumental* (3:01)
- bijlage 11: *Offenbach Can Can* (2:09)
- bijlage 12: *Claire de la lune* van Claude Debussy (4:59)

1. Herhaal deel 2 nu met (enkele van) de fragmenten 9 t/m 12, waar de leerlingen in de vorige opdracht op getekend hebben. Ze gaan dit nu omzetten in beweging. Laat hen eerst op de grond zitten en luisteren naar het begin met de ogen dicht. Daarna zet je het fragment nogmaals aan en gaan de leerlingen erop bewegen. Begeleid dit weer door soms te benoemen wat je ziet. Uiteraard kun je het fragment wegdraaien als je denkt dat het genoeg is.

2. Welke beweging vinden de leerlingen het mooist? Laat hen bij de door hen gekozen beweging weer een schat uitkiezen voor in hun schatkist, terwijl het liedje gezongen wordt.

Uitvoeren

In dit deel werk je toe naar een totaalvorm waarin zang, dans, beweging en instrumenten/soundscape samenkomen. Uiteraard kun je daar een eigen vorm/volgorde voor bedenken en zelf keuzes daarin maken.

De volgende onderdelen zijn in dit project aan bod gekomen:

- Het lied *Geef dat doosje door* met spelelementen. Dit lied zou ook gebruikt kunnen worden om een paar leerlingen iets te laten vertellen over een schat uit hun schatkist en waarom die erin zit.
- Het lied *Kleuren*. Hier kan eventueel naast een improvisatie op instrumenten ook een dansimprovisatie worden uitgevoerd, waardoor alle onderdelen vertegenwoordigd zijn.
- De soundscape ('schatkist-muziek'). Dit kan gebruikt worden als introductie (zeker wanneer het is opgenomen), de leerlingen komen dan binnen op hun zelfgemaakte muziek terwijl ze hun schatkistjes showen en neerzetten.
- Het lied: *Begin de dag met een dansje* met eigen bewegingen.
- Bewegen op verschillende soorten muziek.

Presenteren

Oefen de uiteindelijke totaalvorm totdat het er goed inzit en laat deze aan een andere groep of aan de ouders/verzorgers zien of neem het op. Kleed het geheel eventueel nog aan.

Reflecteren

Reflectie subdoelen	Op welke muziek kon je het fijnste bewegen?

Evalueren

Bespreek met de leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- De leerlingen pakken hun doosje, halen alle schatten eruit en proberen ze op volgorde van verzamelen te leggen. Stel begeleidende vragen: Weten jullie nog waar elke schat voor staat?
- Wat vinden jullie de allermooiste schat of herinnering? Waarom?

Eindreflectie: zelfregulatie terugkijkend	Welke schat in jouw schatkist vind je het bijzonderst?
Eindreflectie: zelfregulatie vooruitkijkend	Welke schat zou je nog meer willen ontdekken aan de hand van muziek?